

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apere Marția. Joi și Sâmbata

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu strada Măcelarilor 45

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Nr. 6596 Plen. 1895

Notă.

Să aduce la cunoștința tuturor oficiilor parohiale și protopresbiterale din archidieceșă spre scire și confor-mare, că după ordinul Dlui Ministru r. u. de externe și al Dlui Ministru r. u. de culte și instrucțiune publică ddto 21 Septembrie a. c. N. 2189 Pres. în corespondință oficială cu represen-tanții nostri din străinătate să întem-plă adese ori împedecări, căci scriin-du-se adresele împreună cu locul des-tinațiunii numai în limba magiară și suficele acesteia „ban ben” s. a. con-fundă pe oficiile postale din streinătate și cauzează și întârzieri.

De aceea se dispune, ca adresele de felul acesta, și cu deosebire în-semnarea locului, unde trâmterile sunt adresate, să se scrie și în limba fran-cesă.

Sibiu, din ședința plenară ținută la 2/14 Octobrie 1895

Consistoriul archidieceșan.

Sibiu, 30 Octobrie, 1895.

Viața omenescă este un șir lung de fapte, un lanț, în care se lăgă verigă de verigă faptele sevărsite, și e fericit omul, ale căruia fapte, ca măr-găritare le înșiră posteritatea, ca să se împodobescă cu ele la zile de bu-curie.

O viață întrăgă sémănă dascălii poporului nostru, și odată vine vre-mea secerișului.

Și caracteristica poporului nostru este pietatea și simțul de recunoștință. Secerișul și are farmecul său în viața poporului nostru.

Diua secerișului se deosebesce de celelalte zile prin împregiurarea, că ea e și de sărbătoare.

Veseli merg lucrătorii la câmp, vesel decurge adunarea rodurilor, și din cele mai frumoase, din mărgăritare

se împletește o cunună, care între cân-tări de bucurie se aduce acasă, unde se face prânțul, și unde cuvântări de laudă, imnuri de recunoștință se aduc sémănătorului, care a ostenit o vără întrăgă, spre a aduna ródole binecu-vântate.

Séménatul și secerișul se asémănă cu viața omenescă.

După cuvintele Měntuitorului în-ceputul activității preoților și a das-căliilor nostri se face cu învățătura, se continuă cu învățătura și la seceriș se termină cu ea, și un asemenea seceriș este cel mai bogat séménat, căci se sémănă în inima tinerei generațiuni stimulul de a lucra, de a se face vrednică de seceriș bogat.

În prējma unui asemenea seceriș suntem puși ați noi preoții și învățătorii români greco-orientali, cari în decursul unui jumătate de veac am ascultat învățăturile în seminariul pe-dagogic-teologic al archidieceșei noastre.

Aprope o jumătate de veac a lu-crat între zidurile acestui institut cul-tural profesorul și directorul Ioan Han-nia, aprope o jumătate de veac a ur-mat el cuvintele Měntuitorului: Mer-gând, învățați; aprope o jumătate de veac a plantat el în inima preoțimei și a învățătorimei noastre séménța ali-pirei de biserică și a iubirei de nēm, ca apoi preoțimea și învățătorimea nó-stră se sémene mai departe și să plan-teze aceste nobile sémánțe, ca se în-colțescă, să crească și să rodască.

În tómnă acestui an emeritulul profesor și director al seminariului no-stru archidieceșan, părintele Ioan Han-nia, a trecut în pensiune, ca în linisce sufletescă să privească la discipulii sei, cum sémănă séménța, pre care el o a plantat în inima lor.

Un seceriș bogat acesta în viața acestui vrednic director al seminariu-lui nostru.

Corpul profesoral dela seminariul nostru a luat asupra sa arangierea fe-stivităților din incidentul retragerii din seminariu a directorului Ioan Hannia.

În numărul trecut al diariului nostru am publicat programa, după care seminariul voescă să serbeze re-tragerea domnului director Ioan Han-nia dela seminariu.

Retragerea acesta este secerișul cel mai festiv din viața acestui sémén-toriu.

Să cuvine, ca să luăm parte și noi, cari nu mai aparținem strict se-minariului, se cuvine să luăm parte la acest seceriș bogat și noi preoții și dascălii poporului ortodox român, cari în seminariul archidieceșan am primit în inimile noastre séménța sacră a ali-pirei către biserică și a iubirei de neam.

Să împletim și noi o cunună din séménța, pe care o am primit în se-minariu și între manifestări de stimă și recunoștință să o dăm măiestrului nostru.

Sərbarea arangiată de seminariu se nu rămână numai între zidurile se-minariului.

Întrăgă preoțimea și învățătorimea, care în decursul anilor 47 a eșit din seminariul archidieceșan, să ia parte la acest ospet spiritual, acest iubileu de ani 47 să fie manifestațiunea bisericeii greco-orientale din archidieceșă noastră a Transilvaniei.

Să ne arătăm vrednici următori ai părinților nostri! Să arătăm, că scim răsplăti cu iubire o activitate de aprope jumătate de véc pentru binele bisericeii și al națiunei.

Pe diua de 7 Novembre vechiu a. c. să fim câți mai mulți adunați aici în Sibiu, spre a ne manifesta în mod demn de activitatea acestui bărbat al bisericeii stima și recunoștință noastră.

Cine nu póte veni în persoană să-și manifesteze bucuria prin scrisóre.

Din aceste vom împleti o cunună de mărgăritare și în diua festivă o vom presenta iubilantului, ca dar al inimilor noastre recunoscătoare.

Di de di vestim poporului nostru în sânta biserică cuvintele Měntuitoriu-lui: vrednic este lucrătorul de plata sa.

Di de di ca învățători în scóle aducem exemple tinerei generațiuni, din cari în inima lui să se întărescă simțul de recunoștință, care a fost vir-tutea principală a poporului nostru, be-neficiorum memor esse solet.

Să arătăm în faptă această virtute. Se dăm lucrătorului plata binemeritată, recunoștința inimilor noastre.

Să ne manifestăm în mod demn de iubilante, și de poporul nostru, care din a noastră pildă voescă să în-vețe. Să împletim din ródole unei ac-tivități de ani 47 o cunună de măr-găritare și să o dăm iubilantului în semn de stimă și iubire, să dăm ce avem mai scump: bucuria inimei noastre.

Mateiu Voileanu.

Revista politică.

În dieta Ungariei să discută tocmai în zilele acestea bugetul. Deși desbaterea asupra acestuia este prin tot locul cam monotonă, totuși se ivesc une-ori interpelări, cari pro-vocă viață între deputați. Astfel a adresat deputatul Polónyi o inter-pelare guvernului în privința ordinu-lui relativ la căsătoria civilă a militarilor. Să scie, că ministrul de război, Krieghammer, a dat un ordin, în puterea căruia la căsăto-ria militarilor trebuie împlinite și alte condițiuni, cari nu se cer în legile acum introduse în Ungaria; bună-óră comandantul de corp trebuie să aibă documente și despre cultura socială a miresei, familia, împregiurările ei fa-miliare, purtarea ei morală etc. ca să nu sufere demnitatea corpului oficeri-lor prin o căsătorie nepotrivită.

Polonyi a privit acest ordin, ca o desconsiderare a legilor în vigore. — La interpelare a răspuns ministrul Fejérváry, că ordinul privește numai pe oficerii activi, că nu conține o vė-tămăre a legilor esistente, ci stă în cea mai perfectă consonanță cu ele. Pentru că Fejérváry n'a fost și nu este

FOIȚA.

Clasicismul în scólele medii.

— Studiu. *) —

Viața noastră socială este foarte mișcată. Cu toții suntem mănăi de vârtejul unui cu-rent firesc. născut din raporturile false so-ciale, ce au existat în țara, în care trăim, și există încă; acest curent deocamdată ne pre-ocupă, ne alimentează spiritualicesce. E foarte clar, că o acțiune, ce vrea să ajungă la bun sfârșit, trebuie purtată cu „puteri unite”, și fiind forțele, de cari dispunem și astfel cam puține, nu încape îndoială, că se nasc multe lacune în viața noastră socială și în deosebi în cea spirituală. Aceste lacune firesce că nu se simt numai la noi, căci bine scim, că în un stat poliglot ca al nostru deosebirea în viața spirituală a diferitelor naționalități nu este neaseménat de mare și ce e mai mult, nu ar fi ertat să fie, având un guveru a norma însuși această vină părintesce și în mod armonie pentru binele

popórelor pe de o parte, ér pe de alta pen-tru de a ține pas cu intensiva mișcare cul-turală din alte țări.

Misiunea guvernului între acoperirea resp. delăturarea acestor lacune este duplă. Întăia este cea directă, adică sprijinul ma-terial de care în mod egal ar trebui să se împărtășească tóte popórele; de acesta se tine susținerea scólelor de ori-ce categorie. A doua misiune e îngrijirea guvernului, pen-tru ca învățământul în aceste scóle să coré-spundă întru tóte postulatelor pedagogice, după cum ac sta să se face în alte țări mai culte. Și fiind-că, natural un guvern nu este compus esclusiv din pricepători specialiști în acesta direcțiune, trebuie să-și crească atari specialiști, și să-și aibă consiliul său peda-gogic compus din aceștia.

Să va răspunde, că tóte aceste le avem, că guvernul nostru să ofere marimimos a ne susține scóle, că să îngrijesce pentru un învățământ „bun” în aceste. E trist însă, că de câte ori vedem guvernul ingerindu-se în trebile noastre scolare, în loc să-l salutăm cu bucurie pentru binevoitória ducere în dep-linire a vre-unui principiu salutar pedagogic, noi suntem siliți a-l condamna pentru nisce chițibușuri sacrilegii. La noi guvernul prin ingerința sa pune restricțiuni înaintării li-bere a vieții noastre spirituale, — o putem

dice fără sfială. Nu-mi este intențiunea de a releva aci păcatele celor dela cărmă în estinderea lor, căci acesta ar însemna a face în parte politică, voiesc numai a arăta că acestia, resp. pedagogii povățuitori ar trebui să-și îndrepteze atențiunea asupra mișcării spirituale în alte țări, conducătoare în cultură și urmând acelora să aplice și în țara noastră tot ce e bun.

Dacă vom reprivi asupra învățământu-lui din scólele medii, cari vecinic trebuie să fie obiectul interesării pedagogilor din centru, ușor ne vom convinge, că vre o schimbare esențială în planul și organizațiunea acestuia de decenii încóce nu s'a contemplat. Ici-co-lea numai s'au mai schimbat manualele din fisică și matematică, cari tot mai sunt defec-tuóse de-ajuns, în cadrul matematicii s'a mai întretesut la câte un gimnasiu și g-ometria analitică, s'a mai i tradus pe la alt gimna-siu ca studiu de un semestru: antropologia, — încolo tot tocitul sistem, tot vechiul cân-tec, vorba poetului Ah, uitasem, limbile mo-derne s'au îmbogățit, ați în tóte gimnasiile dela noi să póte auzi limba magiară, care ocupă ca studiu obligat primul rind în pla-nul de instrucțiune. Sarcina de căpetenie însă tot o mai pórtă clasicii latini și greci, cari par a fi gârboviți de atâta greutate, și ai putea dice și de multele blăstămuri, ce le

aruncă studenții chinuți pe capetele vetera-nilor. Stau neclintiti bėtrânii osândiți, ca Ahasver la vecinică viață, și ca moșnegii, cari dela vatră povestesc nepoților basmele străvechi, astfel ei vor să încălțescă inimile băeților, povestindu-le din lumi ce nu mai există. Și aci tóte gimnasiile conglăsuiesc, pretutindeni se „buchiséză” clasicii începând dela mititelul Nepos până sus la guralivul și răsăfățul Orațiu. Numai bieții Elini au fost de curând clătinați în clasica lor teme-lie și nu au lipsit mult, ca să-și iese cu de-săvėșire adio dela noi, numai deosebita re-verință față de trecut, și pot dice că și ni-tică duiosie i-a salvat pentru cine scie ce puțin timp. Cutezanță nefastă din partea realistilor acestora să cėră ei dela noi des-părțirea de către cei, ce atâta timp ne-au le-gănat și buiguit!..

Scim bine, că pe lângă scólele medii gimnasiale avem și scóle medii reale, sau cu termini ped. pe lângă gimnasiul umanist avem și gimnas realist. Limbile clasice men-ționate să propun numai în primul și astfel toți bărbaii de sciință trebuie să trecă prin acesta, având a să împărtăși mai întâi cu sucul antic. În Germania cea acum condu-cătoare în ale pedagogiei s'a iscat o campa-nie în tótă forma între aceste noué gim-nasii, resp. între reprezentanții ambelor, o

*) Cetit în prima ședință literară a societății de lectură „Petrui Maior” din Budapesta, ținută în 2 Novembre a. c.

ministrul de resort — privia pe cel dela justiție, — opoziția a început să facă gură și să nu considere răspunsul, ca venit din partea guvernului. A fost în cameră o gălăgie ne mai-pomenită. Presidentul cu mare greutate a putut face linisce, ca să vorbească ministrul president, Bánffy, care declară, că întregul cabinet a stabilit răspunsul rostit de ministrul honveților. Gălăgia deveni tot mai mare. Într'aceea intră în cameră și ministrul de resort, cel de justiție, Erdély și declară, că va răspunde și el, dacă i se va prezenta interpelarea în scris. Nemaipomenită larmă în tabăra opoziției, care credea, că există o ruptură în cabinet. Presidentul a voit să pună primirea sau respingerea răspunsului la vot, dar din cauza larmei celei mari a trebuit, să se amâne votarea pe ieri. Conflictul între Bánffy și Erdély e aplanat.

Să vede, că și reprezentanții țerei cu ministrii cu tot știu, să se certe și să facă galagie tocmai în parlament.

Mare nevoie.

Dl N. Filipescu, fostul primar al capitalei București, într'o dare de seamă despre fondul publicațiilor, provocată de organele guvernamentale, publicată în „Timpul” Nr. 339 din 7 Novembre, între alte destăinuri interesante dăce:

„Am mai dat 4000 de lei pentru publicațiuni „Fóiei Poporului” din Sibiu, organ al partidului național, într'un moment de mare nevoie.

„Dacă cineva mă va critica pentru această, consimt să supun cazul cu toate amănuntele lui, judecării membrilor comitetului Ligei, cari îmi sunt toți adversari politici.

„Și am dat 500 lei unei foi literare din Ardél, în urma intervențiunii Dlui Urechia, a cărui scrisore o păstrez.”

Tot din acel număr al „Timpului” se vede, că alimentarea din acel fond se începe în luna Aprilie și se termină în Septembrie.

Va să dăcă „marea nevoie” a trebuit să se manifeste la „Fóia Poporului” dela începutul lui Aprilie până la finea lui Septembrie a. c. Este lucru notoric însă, că „Fóia Poporului” în anul acesta n'a suferit de acea bătă, și că ea nu numai, că se poate susține din resursele sale normale, dar că contribuie în mod considerabil și la susținerea „Tribunei”, fiind ambele proprietatea „Institutului tipografic”.

Nu la „Fóia Poporului” va fi fost deci „marea nevoie”, accentuată de dl

Filipescu, motivată cu multe „amănunte”, ci la alții, ér biata „Fóia Poporului” numai din „Timpul” va fi aflat, că ea încă este bună de „pre-tecst”, pentru-ca „notabilitățile” naționale să-și pótă procura mijloce pentru „chefuri” și „voiajuri”.

Noi sciam, că „Tribuniștii” pasc multe câmpuri pe aici și prin România, dar de aceea, ca să alerge a cerși chiar și pela primăriile din România, nici chiar noi nu i credeam capabili.

Tot destăinuirile dlui Filipescu ne esplică și dragostea nenaturală, ce era între o biată „rândunică” și între „hîrîi”. Ei adevă sciau, că se adapă din acelaș isvor, și nectarul într'atâtă-i înfrățisă, încât chiar și prin „telegraf” și manifestau simțăminte de amor reciproc.

„TRIBUNA”

și

biserica română „ortodocsă” gr.-or.

„Dar ce să-i faci, amăgirea publicului a fost scopul fabricatorilor „Tribunei” la nascerea ei, amăgirea este și astăzi pânea ei de toate dîlele!”

„Telegraful român” Nr. 118.

(Tl.) Astăzi, când legile politice-bisericesci au început, să ródă fără milă la „sucul cel mai scump” al poporului nostru, — la sucul religios-moral; astăzi, când tot puil de român ar trebui, să se alipescă strins, fôrte strins și pentru totdeauna de singura lui scăpare, de „biserica”, — tocmai astăzi scrie „Tribuna” articoli, ca „Jos confesionalismul”. — Datori suntem în fața unor astfel de „pași primejdioși” pentru nêmul nostru, să lămurim înaintea întregului public românesc, fără privire la confesiune, raportul, în care a stat și stă și astăzi „Tribuna” față cu biserica română ort. gr. orientală.

Este afară de ori și ce îndoelă, că „adeveratul motiv”, pentru care s'a „înființat” „Tribuna” a fost — dorul de răsbunare personală. Câțiva ómeni, de aici din centru, nemulțumiți, că sub actualul metropolit n'au mai putut mulge „biserica”, care înaintea acestuia le-a stat la dispoziție, după-ce li s'a luat și „Telegraful Român” din mâinile lor, au înființat „Tribuna”, ca să și răsbune asupra contrariilor lor și în special asupra metropolitului actual, care nu ia mai lăsat, să-și facă mendecele. Dorul de răsbunare personală a fost singurul și sigurul „germene, din care s'a putut desvolta „buruena

urită și otrăvicioasă”¹⁾ cunoscută astăzi în botanica românească sub numele de „Tribuna”. Cu alte cuvinte „malcontenții de aici din centru” au voit, să aibă cu ori și ce preț la îndemână o fóie, în care într'un mod sistematic și fără margini să și pótă răsbuna, insultând într'un mod ordinar pe capul bisericei noastre ortodocse și pe toți acei fii ai bisericei, cari ar în răsni să țină cu dênslu.

Dacă la începutul înființării „Tribunei”, metropolitul actual, consistorul sau sinodul le-ar fi pus malcontenților éráși biserica la dispoziție, ca s'o stórcă, atunci „Tribuna” pierrea deja la nascerea ei. Acesta e un adevăr esact matematic, tot așa de incontestabil, ca și axioma identității.

Pentru-că însă metropolitul actual și toți bărbații „de inimă” ai bisericei ortodocse nu mai puteau lăsa biserica pe aceste „mâni frivole și nesocotite”²⁾ fără de a o espune la o peire sigură, malcontenții réntăcioși au înființat diarul cu numele „Tribuna”.

Étă „evidenta origine” a „Tribunei”. Conform „isvorului”, din care a éșit, colónele ei au fost neinterupt deschise tuturor malcontenților din centru și provincie. Ori și cine a voit să lovescă în capul bisericei, în autoritățile noastre superioare s'a adresat „Tribunei” și această a fost gata, să publice și cele mai josnice insulte.

Să înțelege de sine, că un diar, care și-a ales de problemă „insulta”, numai cu această n'ar fi putut-o duce nici câteva luni de dîle. Chiar și cel mai mare dușman al bisericei, scandalisat de condamnabila ei procedură, i-ar fi întors spatele. Le-a trebuit deci „malcontenților” un mijloc de mântuire, și fiind-că la înființare nu l'au avut, mai târziu și l'au însușit sub masca naționalismului!

Vedënd, că cu „insultele personale” au mîncat-o nespălată, ca să pótă „ecista”, au început cu „insultele” — le aș dăce — „oficiose”. Au început să strige în colónele „Tribunei”, că metropolitul actual im preună cu ómenii lui „vënd biserica și nêmul la Unguri”, și că numai așa să pótă scăpa biserica și nêmul dela peire, dacă preoții, învățătorii și întregul popor nu vor mai avé încrederea cuvenită în superiorii naturali ai lor, ci în ómenii „Tribunei”. „Malcontenții consistoriului” au devenit — ca să pótă avé chilipiruri — „salvatorii bisericei și națiunei”. De aici înainte dorul vechiu de răsbunare personală merge în colónele „Tribunei” paralel și alătura cu „causa națională”. Ori-ce ar face metropolitul și ómenii dênslui pentru „causa națională” nu e bun, ci de tot réu și de condamnat, — astfel inspiră „dorul nestins de răsbunare” colónele „Tribunei”.

Mergerea metropolitului și episcopului dela Arad în casa magnatilor, ca să lupte contra proiectelor de legi politice-bisericesci — nu e adevărată. Vorbirile escelente ale Metropolitului contra acestor legi, vorbiri ținute în casa magnatilor, sunt „de-testabile”, — cu un cuvânt tot, ce au făcut și fac Netribuniștii pentru biserică și cauza națională sau nu sunt adevărate sau sunt detestabile — în colónele „Tribunei”. —

Dacă nu s'ar fi găsit „isvóre es-terne”, ca malcontenții să-și pótă umplea buzunarele; dacă preoții, învățătorii și o parte din poporul nostru nu le-ar fi pus creițărușii lor la dispoziție pentru inconmensurabila debordare de „miciuni naționale” — „Tribuna” de mult n'ar mai fi existat nici sub masca naționalismului, precum o mênca nespălată din punctul de vedere al bisericei. Cu un cuvânt „pokolsár-ul”³⁾

¹⁾ Veđi „Tribuna” Nr. 238 din 24 Octobrie a. c.

²⁾ Veđi același număr din „Tribuna”.

³⁾ Bața din Covasna.

„Tribunei” a fost și este dorul de răsbunare personală, iar firma, sub care a lucrat și lucrăză acest dor, e „naționalismul.” — Motivul și scopul a fost în cazul d'întăiu: „Lipsirea de creițari a malcontenților, cari au înființat „Tribuna”, iar în cazul al doilea „câștigul de creițari” al aceluiași malcontenți, cari au înființat-o și o susțin.”

Conferințele naționale, procesul memorandumului etc. etc. n'au avut alte rezultate reale pentru poporul nostru, decât „încăldirea” buzunarelor cător-va malcontenți, a conducătorilor „Tribunei.” —

Ér pentru această „încăldire” a buzunarelor, — singura țință a malcontenților, — ei erau în stare, să sacrifice, ce are biserica și națiunea noastră mai scump. N'a fost dl Eugen Brote în stare, să dăcă, când cu cauza Dr. G. Pop, profesor la Brașov: Ce e un gimnasiu românesc pe lângă marea causă națională?! O Dóme, Dóme, la ce îi mai rabđi? Dacă ar fi fost după el, noi de atăția ani nu mai aveam gimnasiu în Brașov, iar „marea causă națională”, unde ar fi ajuns? Acolo, unde e și astăzi, — în buzunarele conducătorilor „Tribunei.”

Dar m'am abătut prea tare dela obiect; nu e de astă dată scopul meu să demaschez naționalismul dlora dela „Tribuna”, pentru că au îngrijit consecunțele faptelor lor, să-l demascheze; scopul meu este, să arăt raportul lor față cu biserica română ortodocsă gr. orientală.

Am dis la început, că o fac această „fără privire la confesiune”, pentru lămurirea întregului popor românesc. Eu cred, că e de prisos a reproduce articoli întregi din „Tribuna” meniți numai și numai, ca să surpe autoritatea metropolitului, a consistorului, a protopopilor și parochilor, cari nu s'au abătut în apele „Tribuniștilor.” Este un fapt, despre care, cred, că nici cei mai încarnați dîi dela „Tribuna” nu se mai sfiesc. Imi vor reflecta pôte, că cum ar fi putut ei tăcea, când acestia au produs fapte nefavorabile bisericei? Eu le răspund, că chiar dacă așa s'a întemplat, — ceea ce e absolut fals, — lor, ca fii ai bisericei ortodocse, nu le-a fost și nu le e permis din punctul de vedere al bisericei, să le afișeze în public. Acolo e sinodul archidieceșan, acolo e congresul național, unde își puteau desvolta păreri spre binele bisericei. Să înțelege, că și în sinod și în congres aveau sfênta datorință, să contribuie după puteri la binele bisericei lor! Să vede că n'a fost acesta scopul lor; așa nu-și puteau răsbuna, de aceea au părăsit terenul constituțional al bisericei noastre și au éșit în vileag!

Pentru că ei nu au combătut réul în sinóde și congrese, pentru că ei au preferit din dor de răsbunare, să afișeze la clopotul publicității cestiuni, cari au tăiat și taie afund în viața bisericei noastre, eu cred, că ei merită, până la proba contrară, cel puțin nîmirea de trădători ai bisericei ortodocse române gr.-or. Inzadar în articolul „Jos confesionalismul” scapă ei câte un cuvânt bun la adresa bisericei noastre, — e un fariseism, o ipocrisie detestabilă, cu care vreau să seducă din nou pe credincioșii naivi ai bisericei noastre.

Dar să mergem mai departe: dñii dela „Tribuna” vreau astăzi naționalism fără confesionalism, cu alte cuvinte vreau să facă din membrii poporului român, însă fără confesie, adevă români cosmopoliti. Ce „gogoriță” mai e și asta? Este posibil așa ceva, și dacă ar fi posibil, óre care e cel mai incontestabil rezultat?

Să ne uităm la francesi, fără îndoială mult mai civilizați decât să inchipuiese dñii dela „Tribuna”, unde au ajuns ei fără biserică, fără con-

luptă, ce a luat colorit serios dela anul 1890 încóce, când s'a ținut la Berlin prima anchetă în cestiunea scólelor unitare. Intre amêndouă taberele stă elasicismul, mêrul de ceartă, murul chin e z. Hărțuiala vehementă până în ziua de azi rezultat nu a avut; până la crearea scólelor unitare și reducerea claricismului la un spațiu convenabil și realiștilor va mai dura mult, căci conservatorii sunt în mai-oritate mare. Discuțiunile iau dimensiuni tot mai seriose și mai interesante, și unii și alții cearcă a-și validita principiile în organele de publicitate, conservatorii în: „Humanistisches Gymnasium” a lui Dr. Uhlig în Heidelberg, ér reformatorii în „Zeitschrift für die Reform der höheren Schulen”, a lui Dr. Fr. Lange. Mai mult contribuie la dumerirea reciprocă și în special acelora, cari nepreocupați trebuie să se intereseze de cestiune, mulțimea de broșuri ce se scriu.

Pedagogii dela cîrmă, chemați de a direge învățămêntul în țara noastră, ar trebui să țină cont de aceste broșuri și să se intereseze viu de întreaga mișcare în această direcțiune. Vedem însă că nu dau semne de loc de vre-o interesare, ci pôte că așteptă încheierea întregului proces de purificare, pentru adoptarea de-a gata a rezultatului pozitiv, ce va urma la timpul său. Rămâne deci ca noi, cei inferiori, de jos în sus, să dăm semne de o participare fie și numai pa-

sivă la lupta culturală, ce pe toți ne pri-vesce; și să o facem această nu din dor de a imita pe cei din Germania, ci din purul motiv că cestiua e actuală, că cu toții dorim o reformă radicală în planul de învățămênt la scólele medii, cari sunt și la noi în tocmai după cele din Germania organizate.

Nu ne privesc din cale afară afacerea cu scólele medii unitare, de vreme ce în special noi românii nici nu prea avem ce să unim, ne împórtă însă faptul, că în instrucțiune e evident un șlendrianism înrădăcinat, este o povară ce împedecă efectuarea progresului dorit și impus de spiritul timpului. Tótă onórea conservatorilor, suntem de acord perfect cu dênșii, că ce e bun și genuim trebuie conservat și din punct de vedere pedagogic; dar când vedem că conservativismul trece în mecanism, când suntem convînși, că noi de acum de jup-tem prevêsticăm tótă certitudine gradul de cultură a nepoților nostri când vor absorba gimnasiul, nefind vre-o osebite între cultura lor și a noastră, ca abiturienți numai de vre-o câți-va ani, trebuie să ne călcăm pe inimă și să cercăm a pași din circuitul mecanic afară; Și nu e prematur timpul!

(Va urma.)

fesionalism? Póte dice cineva, că francesii nu țin la nămul lor, nu sunt „buni“ francesi? Cu toate acestea póte susține cineva, că „situația lor socială“ e sănătoasă și cu speranță pentru viitor? Francesul, care nu crede în Dumnezeu, e un frances sigur de viitor!?

Puterea și fericirea vremelnică a unui popor este exclusiv dependentă dela religiositatea lui. Un popor, care n'are religiositate, nu plătește nici din punct de vedere național nici o ceapă degerată. Acesta e un adevăr, cât de sfânt istoric, încât nu cred, că-l va contesta nimenea. Apoi, dacă stă lucrul așa, dacă „puterea și fericirea poporului român stă în religiositatea lui“ întreb eu pe „Tribuna“, ce umblă ér după potcove de cai morți, să cultive naționalismul la români pe contul confesionalismului bine înțeles, ceea ce tot atât înseamnă pe contul religiosității?!

Spunē-mi mie ori și care român nepărtinitor, care e rezultatul „Tribunei“ dela înființarea ei până astăzi? Cultivat-a ea religiositatea în poporul românesc, cu deosebire în cel greco-oriental? Insultele ordinari la adresa capului bisericii, a consistoriului, a sinodului și a congresului, a protopopilor și parohilor „neadictui“, ei, au fost menite, să cultive religiositatea? Nu vede tot omul, care nu e orb, că ura personală a dlor dela „Tribuna“ i-a orbit atât de tare, încât ei, și dacă au vădut, n'au voit să vadă, că dând „în păstori, se vor risipi oile“? Apoi „risipirea oilor“ din biserica rom. ort. gr. or. e un „merit național“ pentru poporul român? Apoi subminarea autorităților bisericesci este o armă de întărire a poporului nostru? Nu, nici odată. Ori cât de mult ar trage în cumpănă deșteptarea politică a poporului nostru, ea s'a făcut cu intenție pe contul religiosității, pe contul bisericii ortodocse!

Și apoi spunē-mi mie, ori cine ce-mi va spune, chiar și pătitul Bismarck, eu tot susțin că: Dacă va veni o vreme, când poporul românesc își va câștiga drepturile politice, cari le cere, și dacă tot atunci, în culmea „fericirii lui politice“, poporul românesc din punct de vedere al bisericii, va fi strein de această, nereligios, poporul românesc mai mult a perdut decât a câștigat, plus deficit, quam proffit.

Drepturile politice își au adevărata lor valoare pentru poporul nostru atunci, când ele se bazează pe un fundament religios-moral, altcum toate sunt inzadar. Prin urmare vorbind cu istoria în mână — naționalismul, propovăduit astăzi de „Tribuna“, fără confesionalism, fără religiositate, e un pericol gróznic pentru poporul românesc.

Mi se va reflecta póte, că eu identic confesionalismul cureligiositatea, ceea ce după părerea liberilor-cugetători dela „Tribuna“, e o greșală. Da, o fac: Identific confesionalismul sincer cu religiositatea, pentru că aceste două în practică nu se pot separa. Un „țeran“ român, căruia e tot atâtă, ori merge în biserica ortodocșă, ori calvină, ori luterană, etc, spre a se închina lui Dumnezeu, eu nul țin de un membru puternic și tare al nămului românesc. La popor naționalismul mule nedeslipit de legea, în care s'a născut, a trăitsi trăește. N'aveți decât să priviți la semidocti, cari de regulă nu pun preț pe legea lor, nu cred cu un cuvânt; lor le e tot atâtă ori merg în biserica calvină, ori catolică, ori luterană — sunt indiferenți din punct de vedere al bisericii, dar pentru această tot ei, tot acești semidocti dau cel mai mare contingent pentru negare. Dar mergem mai departe: Cei mai mulți renegați nu sunt ei din

„păturile culte“ așa poreclite „liberale“ ale poporului român? Tóte acestea adevăruri evidente arată lămurit abisul fără fund, în care vreau să tragă dnii dela „Tribuna“ pe bunul nostru popor, răpindu-i în tovărășie cu legile politice-bisericesci, cari urmăresc tocmai acelaș scop, confesionalismul, resp iubirea către biserica lor. „Naționalismul“ fără confesionalism (priceput în sensul acesta) e pentru poporul român o buruiănă urită și otrăvicioasă, e o flóre „artificială“ lipsită de rădăcină, de fundamentalism religios.

Sub „confesionalism“ înțeleg eu iubirea neștrămutată și tare către biserica, alcăreifi sunt. Naționalismul lipsit de această iubire nu plătesce nici o ceapă degerată!

Nu pot desaproba clerul și poporul bisericii greco-catolice, care prin cultivarea în școle a unui astfel de confesionalism trebuie să recunosc, că ne a întrecut pe noi. Nu-l desaprobat însă numai în acel cas, când acest confesionalism e sincer, aparține exclusiv bisericii române greco-catolice, dar nu când degenerază în iubire nemărginită pentru biserica romano-catolică. Această iubire nemărginită către biserica romano-catolică trece peste sfera conceptului meu despre „confesionalism“; așa cum o cultivă astăzi „Unirea“, e un fôrte mare pericol național! Când ori și care frate unit imi va spune în față: Eu sunt român greco-catolic (nici decum romano-catolic) și nu fac altceva decât țin la biserica mea greco-catolică național-românescă, — care nu doperă mai deloc de „biserica (tulpina diferă) mai româncă ortodocșă“, atunci nu i-o pot lua în nume de rău.

Și dacă eu, ca greco-oriental încarnat — aprob pe românii greco-catolici încarnați, și ei au datorința etică, să aprôbe confesionalismul meu adică iubirea neclintită către biserica mea.

Stă prin urmare sus și tare afirmațiunea următoare: Confesionalismul sincer adică iubirea curată, încarnată chiar, către biserica de care te ții, e o mândrie pentru tot poporul românesc. Românii greco-orientali încarnați și românii greco-catolici încarnați trebuie să fie în acelaș timp și stâlpi puternici ai națiunei române — tertium non datur. Să înțelege de sine, că aceste premise au necondiționată valoare, când frații români de amândouă confesiunile consideră reciproc acest confesionalism, ca virtute românească și nu ca vițiu! Aici trebuie, să recunosc, că lucrurile au apucat pe un povârniș periculos pentru nația noastră. O parte d'între frații români greco-catolici au început a se considera romano-catolici și a trata vechia noastră biserică ortodocșă, ca „schismă“ a bisericii romano-catolice. Cetescă ori cine „Unirea“ din Blaș, și să va conviege ad literam. Direcția asta a combătut-o fôrte fin și „Tribuna“; n'a avut motiv de răsbunare și asupra bisericii greco-catolice, căci de mult își deschidea „amuzantul său dicționar“ sau n'a făcut-o și n'o face din alte considerațiuni superioare (!)

Conduși de principiile cunoscute „proselitice“ ale bisericii romano-catolice, frații greco-catolici, deveniți romano-catolici, au început și continuă a contesta dreptul istoric al bisericii noastre, a trage la îndoială valorea ei națională și așa mai departe. Ce face înstitua „Tribuna“ în fața unor atacuri atât de nedrepte? . . . Tace sau sare tot în capul nostru Am vădut aderenți dai „Tribunei“ de confesiune gr. orientali, cărora le pare bine, că „Unirea“ persiflează biserica gr. orientală! Ce „perversi“ fi ai bisericii noastre! — Iar, când noi dela „Telegraful român“, conduși de sincerul nostru confesionalism, de nefățărta iubire către biserica noastră, am început, să ne-o apărăm, ca

pe cel mai scump odor al nostru — defensiv și ofensiv, după cum sunt și atacurile — romano-catolicii dela „Unirea“ s'au revoltat, iar înstitua „Tribuna“ ne-a strigat: „Jos confesionalismul.“ Cu alte cuvinte: „Jos cu iubirea neclintită către biserica noastră!“ Apoi în interesul „națiunii“ e această provocare? Cine îndrăznește, să susțină așa ceva?;

Frații greco-catolici (nu cei deveniți romano-catolici) au știut, să-și susțină tocmai prin laudabilul confesionalism turma nerisipită. Prin Blaș nu s'a putut perinde și nu se póte prinde o buruiănă urită și otrăvicioasă a la „Tribuna“, care se desbine, pe cât a putut, pe credincioși de preoți, și pe preoți de superiorii lor. Numai atunci vor putea judeca drept frații greco-catolici, când vor avea și ei — ferescă i D-zeu — în sinul lor o luptă de atâți amari de ani cu o „Tribună“, care se caute, să le slăbiască admirabila lor disciplină ațitând pe credincioși contra preoților, pe credincioși și preoți contra capului bisericii lor! Să i vedem atunci, ce vor dice ei despre eventuala „Tribună“ repet, ferescă-i D-zeu — din Blaș. Până atunci judecata lor, nepunându-se pe punctul nostru de vedere, e falsă și răutăcioasă! Din toate acestea conclusia apodictică o putem reasuma în următoarele:

I. Naționalismul fără confesionalism (așa cum l'am explicat noi mai sus) e un pericol național.

II. E o virtute de mare valoare confesionalismul sincer român greco-catolic.

III. E o virtute de mare valoare confesionalismul sincer român ortodocș greco-oriental.

IV. Confesionalismul „sincer“ esclude cu desăvârșire certele d'între frați.

V. Nu le e permis greco-catolicilor să atace pe greco-orientali, nici greco-orientalii pe greco-catolici; și unii și alții au însă sfânta datorință să fugă de „romano-catolici“, cari constituie pentru români un „pericol național“.

VI. Și greco-catolicii și greco-orientalii au datorința sfântă, să-și apere bisericile lor. (Între ei se nu se certe.) Când însă biserica ortodocșă e atacată de romano-catolici sau de alt dușman extern, greco-catolicii „cinstiți“ să sară într'u apărarea ei și vice-versa.

VII. Proselitismul e exclus cu desăvârșire și pentru greco-catolici și pentru greco-orientali. Lăpădături, cari își lapăde legea pentru interese, să fie tratați cu un ne mai pomenit dispreț și din partea unora și din partea altora.

VIII. Nu le e permis greco-catolicilor, să submineze pe ascuns sau pe față biserica greco-orientală și vice-versa.

Sub aceste, dar umai sub aceste „unice“ condițiuni servesc și greco-orientalii și greco-catolicii mult cercatului popor românesc.

Numai un popor românesc constituit din români greco-orientali și greco-catolici, cari nutresc cu toții o iubire nemărginită către bisericile lor, prin urmare un confesionalism sincer, este capabil pentru o luptă națională într'adeverrodnică! Pentru-că numai un popor românesc, compus din ómeni religioși, póte avea speranță într'un viitor solid!

Fiți dar fraților greco-catolici, greco-catolici încarnați (dar nu romano-catolici), dați-ne si nouă voie, să fim greco-orientali încarnați; cu toții însă la un loc, pe acest fundament puternic al iubirei nestinse către bisericile noastre, să ne clădim învâpăiața noastră iubire de nămul!

Și acum fără privire la confesiune judece chiar și un adevărat greco-catolic punându se pe punctul

nostru de vedere, și un adevărat greco-oriental și răspundă la întrebarea: Pe ce au clădit domni dela „Tribuna“, pe ce clădesc ei astăzi lupta sfântă națională?!

Pe înstreinarea de biserică în general și în special de biserica greco-orientală; peliberalismul fals religios, pelipsa de confesionalism, care în viața practică e identică cu lipsa de religiositate; au clădit cu alte cuvinte pe năsip, de aceea și clădirea lor nu aduce nici o dobândă reală. Și dacă astfel au lucrat și lucrează ei dela începutul constituirii lor până astăzi, ce sunt dnii dela „Tribuna“ cari strigă: „Jos confesionalismul“ adică jos cu iubirea către biserică? Sunt ei buni greco-orientali sau buni greco-catolici? Peste tot în urma considerațiunilor de mai sus au ei în vedere binele poporului? Ce sunt ei cu un cuvânt? Răspunsul nu póte fi decât următorul:

I. Nu sunt nici români greco-orientali, nici români greco-catolici, ci sunt nisce „corcitur“.

II. Nu pot realiza un bine pentru poporul românesc, pentru că un bine politic, despoiat de sincerul confesionalism, de iubirea către biserică, este fără îndoială un pericol, nu un bine, pentru poporul românesc.

III. Prin lucrarea lor contra iubirii către biserică au devenit înainte-mergătorii și agenții legilor politice-bisericesci.

Și dacă stă lucrul așa, precum evident este, apoi tocmai ca „adevărați români“ — fără privire la confesiune — nu merită domni dela „Tribuna“ — mă adresez în special către voi, iubitori preoți, învățători și credincioși ortodocși orientali, către toți, cari vă iubiți, ce aveți voi mai scump, în împrejurările de astăzi politice, adică biserica română ortodocșă greco-orientală, să le diceți: „In lăuri cu „Tribuna!“ In dațiți români pigmei nemernici, cari nu înțelegeți nici sacra misiune a bisericii, nici rostul vieții nămului românesc, ci numai miserabilele văstre meschinării!“ *)

Noutăți.

Ordul lănei de aur. O seire interesantă se ventilează prin giarele semioficióse din Madrid. Să afirmă anume, că totă signura, că prim ministrul din Spania va înainta reginei regente un proiect, în urma căruia regina să decoreze cu ordul lănei de aur pe președintele republicii franceze, Felix Faure; după-cum se dice decretul despre această decorare ar fi deja gata și nu lipsesce decât subscrierea reginei.

* * *

Haina de încoronare a țarevnei. O sârbătoare ne mai pomenită să pregătesce în marele imperiu al Rusiei. În luna lui Aprile anul 1896 se va încorona țarevna imperia în vechia capitală, Moskva. La această festivitate țarevna se va prezenta în haină albă cu diferite ornamente de mărgele. Despre haina această se dice, a fi un cap d'operă și să pregătesce deja la un renumit modist din Paris. Ea va avea mare înflință asupra schimbării de modă, ce va urma în anul viitoriu.

* * *

Carte oprită. După-cum cetim în foia oficióasă, ministrul de culte și instrucțiune publică a oprit cartea intitulată: „Fragments din autorii români și moderni de S. Stoicescu, Bucuresci 1891“, din folosința în școlă, precum și din toate bibliotecile, pentru conținutul ei contrar ideii de stat magiar.

*) Veđi „Tribuna“, art. „Jos confesionalismul Nr. 238 din 24 Oct. a. c.

Loterie.

Sâmbătă, în 9 Novembre n. 1895.

Budapesta: 86 40 88 25 24

